

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

САДОВНИК ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 338.262

**ОБҐРУНТУВАННЯ РИНКОВИХ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

Спеціальність 08.07.02 – Економіка сільського господарства і АПК

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ - 2005

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі економіки агропромислових формувань Київського національного економічного університету Міністерства освіти і науки України, м. Київ

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Нелеп Віталій Миколайович
Київський національний економічний університет,
професор кафедри економіки агропромислових
формувань

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент УААН
Пасхавер Борис Йосипович
Інститут економіки та прогнозування НАН України,
завідувач відділу форм і методів господарювання
в агропродовольчому комплексі

кандидат економічних наук, доцент
Вихор Микола Васильович
Білоцерківський державний аграрний університет
завідувач кафедри менеджменту

Провідна установа: Національний аграрний університет,
кафедра організації агробізнесу

Захист відбудеться “___” грудня 2005 року о 16⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої ради Д 26.006.04 в Київському національному економічному університеті за адресою: 03680, Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд.203

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Київського національного економічного університету за адресою: 03680, Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд.201

Автореферат розісланий “___” листопада 2005 р.

В.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради
доктор економічних наук, професор

Н.В. Куденко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Становлення ринкової економіки в Україні супроводжується затяжною економічною та соціальною кризою, що негативно впливає на діяльність аграрних підприємств і сільського господарства в цілому. Трансформаційні процеси вимагають обґрунтування принципово нової системи розроблення ринкових стратегій сільського господарства.

За останнє десятиріччя розроблено чимало проектів розвитку агропромислового комплексу, в основу яких було закладено поліпшення продовольчого забезпечення населення країни і підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції та її переробки. Проте, з різних на те причин, вони не виконувалися або виконувалися частково і не забезпечували вихід агропромислового комплексу із кризового стану та перехід до стабільного розвитку аграрного сектора економіки України. Ці обставини вказують на необхідність пошуку науково обґрунтованих методів розроблення та впровадження ринкових стратегій розвитку аграрних підприємств та сільського господарства в цілому.

Дослідженням проблем, які відображені в дисертації, займається широке коло науковців. Значний внесок у становлення й розвиток стратегічного планування зробили Р. Акофф, І. Ансофф, Г. Гамел, К.В. Гофер, П.Ф. Друкер, К. Ендрюс, Дж. Куїнн, Г. Мінцберг, К. Омас, М.Е. Портер, К.К. Прахалад, А. Стрікленд, А.А. Томпсон, Б.Дж. Хенддерсон, Е. Чендлер та інші.

Фундаментальні та прикладні теоретичні проблеми стратегічного планування розглядаються в працях українських науковців: В.А. Білошапки, А.Е. Воронкової, В.Г. Герасимчука, Л.Х. Доленка, В.Д. Немцова, А.П. Наливайка, В.С. Пономаренка, З.Є. Шершньової та інших, а також в працях вчених країн СНД: О.С. Виханського, І.В. Туліна, Е.А. Уткіна, Р.А. Фатхутдінова та багатьох інших.

Дослідженнями стратегічного планування в сільському господарстві, зокрема питаннями ринкової стратегії, займалися такі науковці, як О.П. Градова, Д. Епштейн, В.Я. Месель-Веселяк, В.М. Нелеп, О.М. Онищенко, Б.Й. Пасхавер, П.Т. Саблук, В.О. Точилін, О.М. Шпичак, В.В. Юрчишин, та інші. Аграрним перетворенням в контексті стратегічного розвитку сільського господарства значної уваги приділено в наукових працях В.Г. Андрійчуком, М.В. Вихором, С.І. Дем'яненком, Д.Ф. Крисановим, В.М. Трегобчуком, М.Й. Хорунжим.

Проте проблема розроблення та впровадження ринкових стратегій розвитку сільського господарства вимагає глибшого і комплексного дослідження питань стратегічного аналізу на рівні галузі та підприємства, обґрунтування окремих груп ринкових стратегій, насамперед вибору виду базової ринкової стратегії, розроблення продуктово-ринкової та ресурсно-ринкової стратегій.

Значущість та актуальність визначених напрямів дослідження зумовили вибір теми дисертації, її структуру та цільову спрямованість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано згідно з планом наукових досліджень кафедри економіки агропромислових формувань Київського національного економічного університету за темою “Удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення ефективного функціонування підприємств АПК” (номер державної реєстрації 0101U007343). Автором самостійно досліджені проблемні питання обґрунтування базової, продуктово-ринкової й ресурсно-ринкової стратегії аграрних підприємств і сільського господарства в цілому.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є наукове обґрунтування теоретичних засад розроблення та впровадження ринкових стратегій в сільському господарстві та на аграрному підприємстві. Для досягнення зазначеної мети поставлено і вирішено наступні *завдання*:

- проведено ретроспективний аналіз виникнення, становлення та розвитку існуючих ринкових стратегій, зокрема в сільському господарстві;
- поглиблено трактування ринкової стратегії розвитку із врахуванням особливостей функціонування аграрного сектора та визначено її зв'язок з ефективністю використання потенціалу сільського господарства;
- запропоновано методичні основи вибору виду базової ринкової стратегії аграрного підприємства та галузей сільського господарства;
- встановлено основні тенденції та структурні зміни в сільському господарстві України;
- запропоновано новий підхід до визначення конкурентних можливостей сільськогосподарської продукції, підприємств та галузей на основі комплексного використання загальних методів стратегічного аналізу;
- вдосконалено методичні підходи та прикладний інструментарій для розроблення і впровадження продуктово-ринкової та ресурсно-ринкової стратегій;
- обґрунтовано організаційно-економічні заходи, необхідні для реалізації ринкових стратегій з точки зору досягнення стратегічних цілей в сільському господарстві.

Об'єкт дослідження – процес розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні за умов ринкового середовища.

Предмет дослідження – теоретичні та практичні аспекти обґрунтування ринкових стратегій в сільському господарстві.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дисертаційної роботи становить сукупність принципів, загальнонаукових і спеціальних методів та прийомів наукового дослідження, використання яких зумовлене поставленими метою і науковими завданнями.

Дослідження побудовано на застосуванні таких методів: системного методу наукового пізнання, з допомогою якого всі явища і процеси досліджувалися у взаємозв'язку, взаємозалежності та розвитку з метою досягнення певного результату; аналітичного, наукової абстракції, узагальнення, логічного, які дозволили розробити теоретичні засади формування ринкових стратегій в сільському господарстві; економіко-статистичні, маркетингового дослідження ринку, експертних оцінок, що

сприяли аналізу й оцінці тенденцій та структурних змін у сільському господарстві України; групування, індикаторні та матричні (стратегічні й одномоментні), які дозволили розробити новий підхід до визначення конкурентних можливостей продукції, підприємства та галузей і методику вибору виду базової ринкової стратегії; економіко-математичного моделювання, що дали змогу обґрунтувати продуктово-ринкову та ресурсно-ринкову стратегії.

Інформаційну базу дослідження склали фундаментальні положення та результати теоретичних розробок, що опубліковані у наукових роботах вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали наукових конференцій, періодичних видань та мережі Інтернет, нормативні документи органів влади України, офіційні матеріали Державного комітету статистики України, а також фінансово-господарська документація аграрних підприємств.

Наукова новизна одержаних результатів. До найбільш вагомих результатів дослідження, що одержані особисто здобувачем, містять наукову новизну та практичну цінність і виносяться на захист, належать такі:

вперше:

- розроблено методичні засади базової ринкової стратегії та виявлено відмінності щодо її впровадження на державному рівні та на рівні підприємства, що дає можливість обґрунтовано визначати подальший напрям діяльності аграрного підприємства чи розвитку певної галузі сільського господарства;

- обґрунтовано методичні підходи комплексного розроблення та впровадження продуктово-ринкових і ресурсно-ринкових стратегій;

удосконалено:

- методичні підходи виявлення взаємозв'язку ринкових стратегій та ефективності використання виробничого потенціалу в сільському господарстві, зокрема доведено зв'язок між ринковими стратегіями та капіталізацією, яка є основним напрямом розширення потенціалу;

- послідовність та методичні підходи до здійснення стратегічного аналізу в сільському господарстві, який є основою для розроблення та впровадження ринкових стратегій;

дістали подальшого розвитку:

- визначення поняття ринкової стратегії розвитку та обґрунтовано доцільність використання різних підходів до її розроблення;

- методичні засади визначення конкурентоспроможності потенціалу сільського господарства, які дозволяють виявити сильні та слабкі сторони діяльності аграрних підприємств на внутрішньому і зовнішньому ринках;

Практичне значення одержаних результатів. Основні наукові положення дисертації доведені до рівня методичних узагальнень і практичних рекомендацій, які дозволяють підвищити ефективність впровадження ринкових стратегій в сільському господарстві.

Підтвердженням практичного значення одержаних результатів є використання основних методичних розробок і практичних рекомендацій у діяльності аграрних підприємств та державних установ, зокрема в ПОСП

“Дніпро” Кагарлицького району Київської області (довідка № 18, від 05.06.2005 р.) та Департаменту стратегії розвитку аграрної економіки Міністерства аграрної політики (довідка № 11-20/208А, від 20.06.2005 р.), а також в навчальних дисциплінах “Планування на аграрному підприємстві” та “Управління спеціальними проектами”, що викладаються в Київському національному економічному університеті (довідка від 15.06.2005 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею. Представлені у дослідженні рекомендації та пропозиції розроблені автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, результати, висновки та пропозиції дисертаційної роботи доповідалися на Міжнародній науково-практичній конференції “Ринкова трансформація економіки АПК” (м. Харків, 2002 р); Міжнародній науково-практичній конференції “Удосконалення економічного механізму функціонування аграрних підприємств в умовах невизначеності” (м. Київ, 2004 р); Міжнародній науково-практичній конференції “Формування конкурентноздатності підприємств АПК в умовах ринкової трансформації економіки” (м. Полтава, 2004 р); Міжнародній науково-практичній конференції “Сталий розвиток аграрного сектора економіки” (м. Харків, 2004 р).

Публікації. За результатами виконаних досліджень опубліковано 7 наукових праць загальним обсягом 1,61 д.а., в тому числі 4 у фахових виданнях обсягом 1,03 д.а., 3 в інших виданнях, обсягом 0,58 д.а.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 202 сторінки комп’ютерного тексту, 30 таблиць на 20 сторінках, 29 рисунків на 15 сторінках, список використаних джерел зі 142 найменувань на 12 сторінках і 6 додатків на 12 сторінках.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено проблемні питання, що потребують подальшого дослідження та наукового розроблення, сформульовано мету, завдання, об’єкт, предмет і методи дослідження, висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У розділі 1 “Теоретичні засади формування ринкових стратегій в сільському господарстві” досліджено сутність та місце ринкових стратегій в сільському господарстві; проаналізовано взаємозв’язок ринкових стратегій з ефективністю використання потенціалу аграрного підприємства та сільського господарства в цілому, а також визначено методичні основи обґрунтування ринкових стратегій.

Останніми роками вітчизняні та закордонні науковці приділяють значну увагу впровадженню стратегій на різних рівнях управління та планування економікою країни, регіону, підприємства чи навіть домогосподарства. Здебільшого теоретичні аспекти стратегічної діяльності розглядаються з точки зору промислових гігантів, фінансових та державних установ і лише в окремих випадках досліджують пріоритетність стратегічного розвитку сільського господарства.

Для всебічної оцінки стратегій розвитку досліджено еволюцію поняття “стратегія” і з’ясовано, що, в цілому, не існує загального та узгодженого загальноприйнятого трактування цього поняття, оскільки кожне визначення додає не менш важливі елементи до розуміння та визначення його змісту. В дисертації стратегію розглянуто як процес визначення головної місії, цілей та завдань і процес досягнення їх за допомогою набору низки дій з урахуванням можливостей підприємства, регіону, країни тощо. Тобто мова йде про впровадження довгострокового стратегічного плану. Звідси виникає таке поняття, як стратегічне планування – сукупність дій та рішень, які приймає керівництво, у процесі обґрунтування специфічних стратегій, спрямованих на досягнення організацією своїх цілей.

В роботі зазначено, що в сільському господарстві стратегічне планування як елемент стратегічного управління розглядається на декількох рівнях. Найвищим рівнем стратегічного планування є розроблення загальнодержавних стратегій розвитку економіки, зокрема сільського господарства в цілому та окремих його галузей. Наступним є забезпечення обґрунтування стратегії розвитку сільського господарства на регіональному рівні. Кінцевим рівнем у системі стратегічного планування можна назвати стратегічний розвиток аграрного підприємства, об’єднання чи домогосподарства. Зазначена ієрархія рівнів є досить тісно взаємопов’язаною, але має певні особливості: в них різні кінцеві цілі, різні суб’єкти розроблення стратегічного плану.

Зроблено висновок, що стратегія розвитку галузі чи підприємства носить ринковий характер незалежно від її виду. Тому в дисертації пропонується використовувати поняття “ринкова стратегія”, під якою розуміємо набір заходів, що дозволяють визначити головну місію, цілі й завдання та забезпечити їх досягнення з урахуванням можливостей об’єкту, на якому вона розробляється. Враховуючи багатогалузевість сільського господарства та доцільність обґрунтування його розвитку комплексно на всіх рівнях, можна стверджувати, що мають розроблятися “ринкові стратегії розвитку” підприємства чи галузі в цілому.

Встановлено, що існує декілька груп стратегій в сільському господарстві, які відрізняються за змістом і переліком основних видів робіт за їхнього розроблення. До таких груп стратегій слід віднести: базові (загальні та загальноконкурентні), продуктово-ринкові, ресурсно-ринкові та функціональні стратегії.

Всебічний аналіз показав, що базова стратегія – це цілеспрямований план розвитку підприємства або ж галузі, який визначає напрям діяльності, позицію в навколишньому середовищі та перспективи діяльності і забезпечує досягнення головної місії; це постійний процес удосконалення існуючої системи діяльності підприємства, спрямований на зміцнення конкурентних позицій. Розрізняють три види базової стратегії: виживання, стабілізації та зростання (росту). Їхнє впровадження має деякі відмінності, що виникають на галузевому рівні та рівні підприємства (табл. 1).

Відмінності впровадження базової стратегії на державному рівні та рівні підприємства

	На державному рівні	На рівні підприємства
Цілі розробки ринкових стратегій	Виробництво обсягу продукції, який забезпечить споживання продуктами харчування за раціональними нормами і дозволить утримати конкурентні позиції на міжнародному ринку, нарощування експортного потенціалу галузі, вирішення соціальних проблем села	Отримання максимальної віддачі від використаних ресурсів, капіталізація, вирішення соціальних питань села
Суб'єкти розробки	Державні установи (комітети, міністерства, районні відділи тощо)	Власники та управлінці підприємства – безпосередні розробники і виконавці стратегій
Прояв базової стратегії: - стратегія виживання	Зупинення падіння обсягів виробництва продукції та забезпечення споживання продукції харчування населення країни за мінімальними нормами споживання, зниження збитковості виробництва та підвищення прибутковості	Направлена на зменшення збиткового рівня виробництва продукції через кардинальні зміни у сфері управління, виробництва, фінансів та маркетингу. Метою стратегії виживання є щонайшвидше фінансове оздоровлення підприємства чи галузі, зменшення збитків, підвищення рентабельності виробництва продукції, вирішення соціальних питань працівників підприємства
- стратегія стабілізації	Стабілізація обсягів виробництва продукції, які забезпечить споживання продукції харчування населення країни за мінімальними нормами споживання і наблизять їх до раціональних	Отримання постійного, стабільного доходу, прибутку, вирішення соціальних питань працівників підприємства
- стратегія зростання	Забезпечить споживання продукції харчування населення країни за раціональними нормами споживання, повне завантаження переробних підприємств, підтримка експортних конкурентних позицій та пошук нових, вирішення соціальних проблем села	Отримання максимальної віддачі від використаних ресурсів, капіталізація, вирішення соціальних питань працівників підприємства

З'ясовано, що продуктово-ринкові стратегії розробляють, враховуючи потребу споживачів у певній продукції, можливості (потенціал) підприємства та економічну доцільність виробництва будь-якого виду продукції. Тому для розроблення зазначеної стратегії потрібно використовувати як ринкові, так і виробничі характеристики зовнішнього та внутрішнього середовища. Початковим етапом розроблення продуктово-ринкової стратегії є визначення сегмента ринку, так званої стратегічної зони господарювання, в якій працюватиме підприємство або будуть задіяні державні програми розвитку окремих галузей. Найпоширенішими варіантами продуктово-ресурсної стратегії є інтенсифікація ринку та диверсифікація.

Виявлено, що ресурсно-ринкова стратегія має забезпечити раціональний розподіл ресурсів між стратегічними напрямками діяльності і визначити місце підприємства на певному ринку ресурсів. Головними ресурсними ринками в сільському господарстві є земельний, матеріально-технічний, фінансовий та ринок трудових ресурсів. Незалежно від рівня, на якому розробляється ринкова стратегія, існує необхідність ретельного вивчення складу її окремих ресурсів, що є основою розроблення функціональних стратегій та їхнього взаємозв'язку.

Основою функціональних стратегій є управління конкретним видом продукції, ресурсів, процесом і результатом виробництва. Автор виокремлює маркетингову, технологічну, фінансову, інвестиційну, інтеграційну, соціальну стратегію та стратегію управління, які складають групу функціональних стратегій. Зазначені стратегії є взаємодоповнюючими і розробляються комплексно.

Доведено, що існує тісний взаємозв'язок ринкової стратегії та потенціалу виробництва. Здійснюючи розроблення ринкових стратегій бажано відштовхуватися від початкового потенціалу та можливості залучення необхідних додаткових ресурсів. Така схема діє незалежно від рівня її впровадження – державного чи рівня підприємства. В результаті використання початкового потенціалу та його розширення відбувається виробничий процес, в якому закладений потенціал відтворення.

Із визначення сутності ринкової стратегії встановлено, що її розроблення та впровадження передбачає декілька етапів (стадій), серед яких ми виділяємо вибір та обґрунтування стратегічного набору ринкової стратегії, розроблення та освоєння конкретних груп стратегій стратегічного набору, управління, контроль і коригування ринкової стратегії (рис. 1.).

Виявлено, що не існує загальної методики обґрунтування ринкової стратегії аграрного підприємства чи галузі, оскільки вона потребує індивідуального підходу, що залежить від значної кількості чинників зовнішнього та внутрішнього середовища.

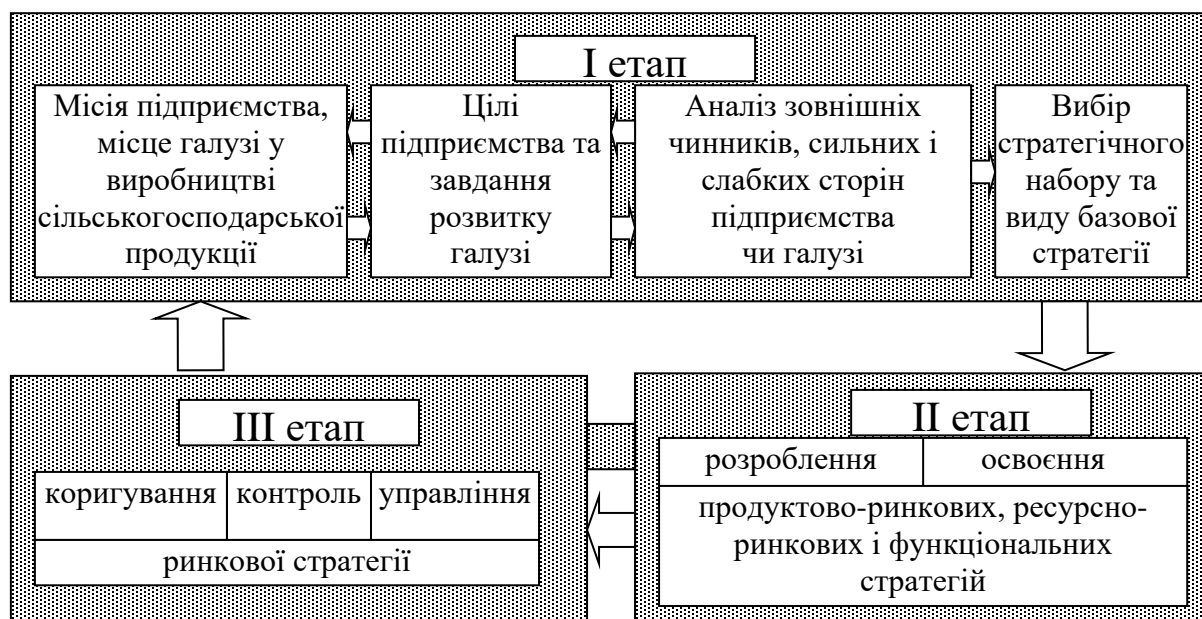

Рис. 1. Етапи розроблення і впровадження ринкової стратегії аграрного підприємства та галузей сільського господарства.

У розділі 2 “Стратегічний аналіз в сільському господарстві та обґрунтування базової ринкової стратегії” здійснено аналіз і оцінку тенденцій, стану та структурних змін у сільському господарстві України; досліджено конкурентні можливості аграрних підприємств в умовах існуючих мікро- та макросередовищ, а також розроблено методика вибору базової ринкової стратегії в сільському господарстві.

Вітчизняні науковці для аналізу та оцінки тенденцій і структурних змін у сільському господарстві за базовий беруть 1990р. Автор доводить, що такий підхід не забезпечує достатньої об’єктивності аналізу через істотні коливання врожайності. Тому в дисертації за базис обрано середні показники періоду, що передуює структурним змінам, зокрема 1986-1990 рр.

З’ясовано, що найбільший регрес виробництва продукції рослинництва (рис.2.) спостерігається в таких галузях, як льонарство, виробництво цукрових буряків та зернових, середні обсяги яких в 2001-2004 роках скоротились відповідно на 89, 66 і 26 % порівняно з базисним періодом. Істотного регресу зазнало також хмелярство: обсяги виробництва скоротилися на 89%. Менш вразливим до загального обсягу виробництва виявилось овочівництво, темпи зниження виробництва якого є незначними. В той же час виробництво насіння соняшнику та картоплі перевищує аналогічні показники 1986-1990 рр.

Порівнюючи середні дані виробництва продукції тваринництва за окремі періоди (рис.3) стає очевидним, що найбільшого занепаду в Україні зазнало виробництво вовни, яке скоротилося на 89 % у порівнянні з базовим періодом. Не менш вражаючим є зменшення обсягів виробництва продукції (на 63 %) у виробництві м’яса всіх категорій.

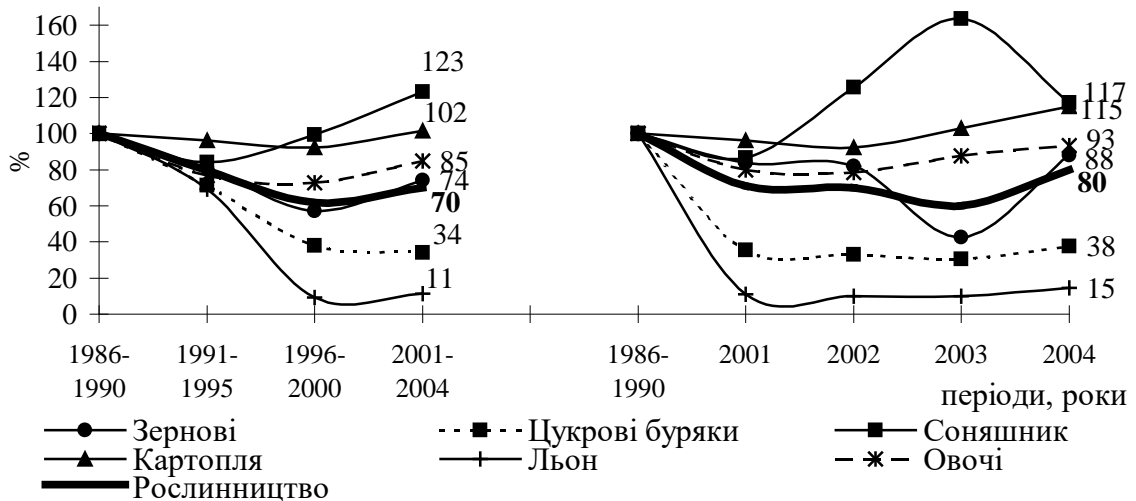

Рис.2. Індеси виробництва окремих видів продукції рослинництва в Україні (усі категорії господарств, 1986-1990рр.=100%)

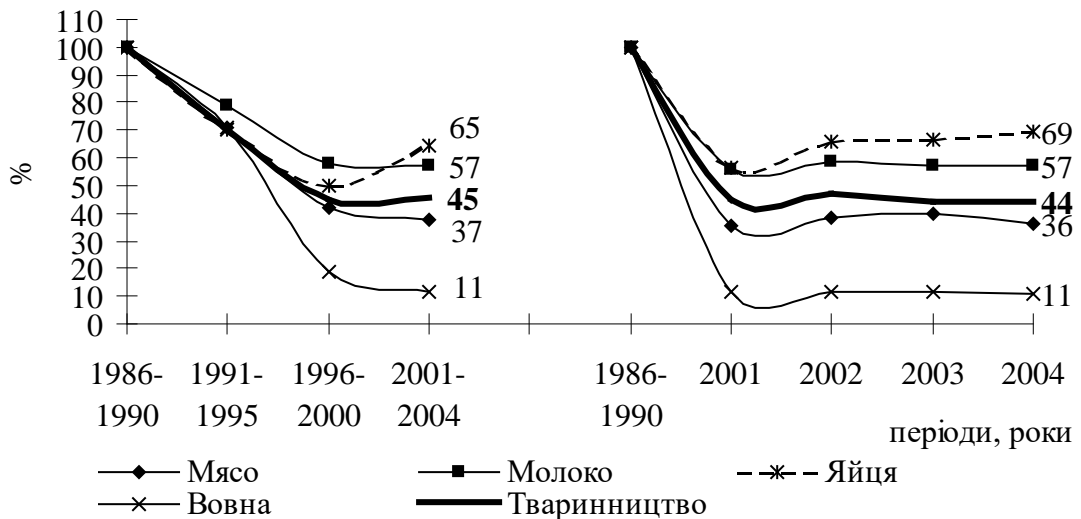

Рис.3. Індеси виробництва окремих видів продукції тваринництва в Україні (усі категорії господарств, 1986-1990рр.=100%)

Найбільш рентабельними видами сільськогосподарської продукції залишаються виробництво насіння соняшнику, зернових, яєць і картоплі (відповідно 64,3, 30,0, 17,7 та 17,0% в середньому за 2001-2004 роки), а збитковими – виробництво вовни (-75,5%), м'яса великої рогатої худоби (-34,9%) та свиней (-17,6%). У 2004 році 33,8% аграрних підприємств працювали збитково.

Дослідження показали, що незалежно від рівня розроблення (галузевому чи підприємства) ринкової стратегії та аналізу конкурентних переваг доцільно використати декілька методів, які дозволяють визначити конкурентоспроможність продукції, підприємства чи галузі. До таких методів відносимо SWOT-аналіз, SPASE-аналіз, теорію конкурентних переваг М. Портера, метод рангів та інші методи, що дозволяють проаналізувати зовнішнє і внутрішнє середовище та сформулювати систему стратегічних рішень. З вищезазначеного переліку обираються два-три

методи, які взаємодоповнюють один одного і повністю розкривають конкурентні можливості країни чи підприємства.

В дисертації поєднано SWOT та SPASE- аналіз і доповнено їх картою стратегічних груп конкурентів. Доведено, що для підприємства та галузі в цілому макро- та мікросередовище матиме зовсім різний формат. З'ясовано, що основною конкурентоспроможною продукцією агропромислового виробництва України й надалі залишаються зерно та соняшникова олія.

Всебічний аналіз ситуації в сільському господарстві та на аграрних підприємствах дав змогу розробити методика вибору базової стратегії в сільському господарстві. В основу вибору виду базової ринкової стратегії в дисертації покладено дослідження фінансового потенціалу аграрного підприємства, конкурентні переваги продукції за показником “ціна–собівартість” і вплив зовнішніх чинників. При цьому методика вибору виду базової ринкової стратегії на рівні підприємства та галузевому рівні відрізняються.

У розгорнутому вигляді методика визначення виду базової ринкової стратегії, яка розроблена автором, виглядає наступним чином: 1) дослідження фінансового потенціалу підприємства за останні 3–5 років його діяльності (аналіз динаміки прибутку: валового, від операційної діяльності, чистого; аналіз власного капіталу; розрахунок індексу Альтмана; аналіз коефіцієнтів фінансового стану підприємства – коефіцієнт загальної та швидкої ліквідності, коефіцієнти фінансової міцності та незалежності; аналіз інтегрованих показників фінансового стану підприємства); 2) встановлення виду базової ринкової стратегії в розрізі окремих видів продукції на основі конкурентних переваг за показником “ціна–собівартість”; 3) коригування виду базової ринкової стратегії із врахуванням впливу зовнішніх факторів.

За застосування цієї методики на прикладі 103 аграрних підприємств 4 районів Київської області було встановлено, що 25 підприємств потребують розроблення базової стратегії виживання, 30– стратегії стабілізації, а 20– стратегії зростання (росту). При цьому, 17 підприємств знаходяться на межі вибору стратегії виживання та стабілізації, а 11– стратегії стабілізації та зростання (табл. 2).

Таблиця 2

Кількість аграрних підприємств 4-х районів Київської області за певним видом базової стратегії

Вид стратегії	Білоцерківський район	Кагарлицький район	Миронівський район	Обухівський район	Разом
Вживання	7	8	6	4	25
Вживання або стабілізація	7	5	4	1	17
Стабілізація	14	5	4	7	30
Стабілізація чи зростання	6	1	1	3	11
Зростання	9	2	6	3	20
Разом	43	21	21	18	103

В межах загальної стратегії аграрні підприємства розробляють окремо базові стратегії галузей, які можуть бути різними за змістом і напрямом діяльності. Проведені дослідження переконують, що головним для вибору базової стратегії на рівні держави є обґрунтування того, в якій ситуації знаходяться галузі та як вони мають розвиватися.

У розділі 3 –“Обґрунтування ринкових стратегій та організаційно-економічних заходів їхньої реалізації” запропоновано авторську концепцію розроблення товарно-ринкових, ресурсно-ринкових стратегій та організаційно-економічних заходів їхньої реалізації.

Встановлено, що стратегічні товарно-ринкові можливості розвитку окремих галузей сільського господарства доцільно визначати із врахуванням в першу чергу забезпечення продовольчої безпеки України та нарощування експорту за тими видами продукції, які є конкурентоспроможними на зовнішньому ринку і забезпечують близькі до раціональних норм споживання.

Аналіз досліджень вітчизняних та іноземних науковців дозволив встановити, що базисом продовольчої безпеки країни є задоволення мінімальних норм харчування в розрахунку на душу населення і доведення їх до раціональної шляхом збільшення обсягу виробництва та підвищення купівельної спроможності населення. На сьогодні в Україні склалася негативна тенденція стосовно споживання продуктів харчування, за якої споживається менше продуктів, ніж вимагає мінімальна норма харчування майже за всіма видами продукції. Особливого занепокоєння викликає споживання продукції тваринницького походження. Тому головним стратегічним завданням розвитку сільського господарства України має стати відновлення обсягів виробництва продукції тваринництва, які б гарантували раціональний рівень споживання продуктів харчування за належно існуючого платоспроможного попиту, який потрібно ще сформувати.

За такого розвитку бажано переглянути зерновий клин, який слід адаптувати до змін в структурі виробництва сільськогосподарської продукції. Зміна структури посівних площ, в першу чергу, має гарантувати розвиток продукції тваринництва. Розраховано, що для задоволення потреб в м'ясній та молочної продукції необхідно щорічно реалізовувати біля 6158 тис. голів великої рогатої худоби середньою масою 400 кг/гол., 18519 тис. голів свиней середньою масою 120 кг/гол. та утримувати 5170 тис. корів молочного стада за умови, що їхня продуктивність буде збільшена до 3500 кг на голову, або на 41% порівняно із середньою продуктивністю в сільськогосподарських підприємствах України за 2004 рік.

Враховуючи потребу аналізу доцільності нарощування обсягів виробництва, було здійснено прогностичні розрахунки розвитку головних галузей сільського господарства України до 2015 року. В основу їх покладені прогнози чисельності населення в Україні, потреба у продукції за мінімальними та раціональними нормами споживання, експортно-імпортний

баланс продукції. На рис.4. відображені результати таких розрахунків з виробництва молока та олії.

Різниця між прогнозованими обсягами виробництва та обсягами споживання за раціональними нормами показує експортні потужності галузі. Аналогічні розрахунки було проведено з інших головних видів продукції. Це дало змогу зробити такі висновки, що: 1) на рівні держави практично всі галузі сільського господарства у стратегічному плані доцільно розвивати за базовою стратегією зростання; тільки для розвитку картоплярства і виробництва соняшнику – за стратегією стабілізації.

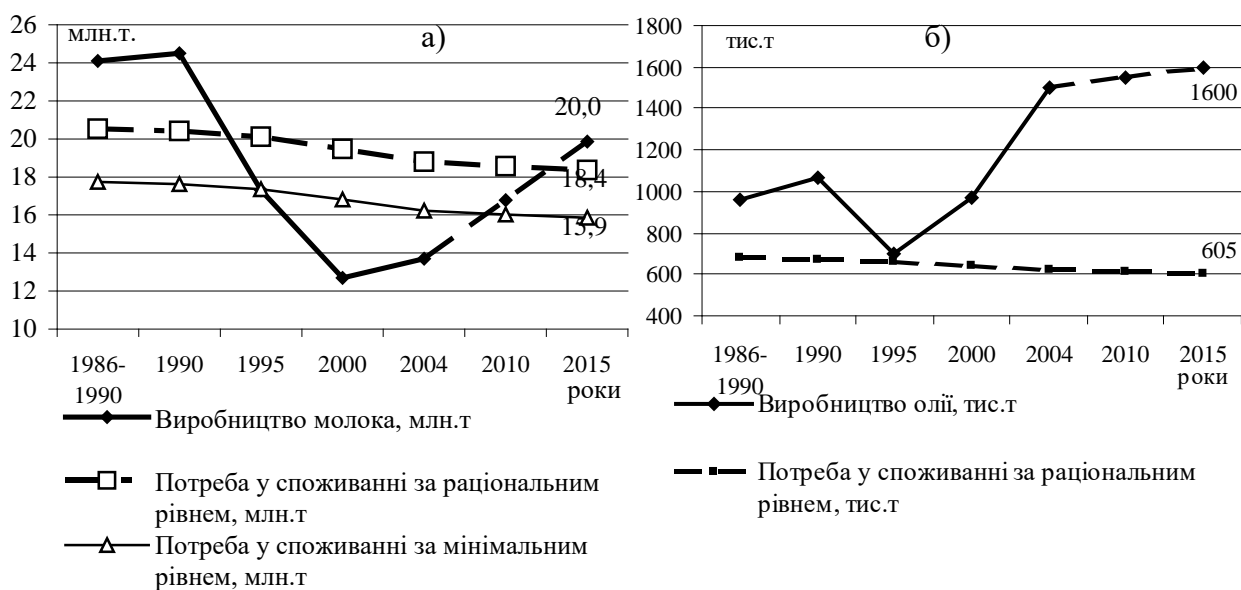

Рис.4. Прогнозні обсяги виробництва молока (а) і олії (б) в Україні до 2015 року

При цьому доцільно значно скоротити посівні площі соняшнику, довівши їх до раціонального рівня в сівозмінах (вивільнені площі займуть ріпак і соя), а обсяги виробництва насіння соняшнику слід зберегти за рахунок підвищення його врожайності. Окремі підприємства за обґрунтування стратегій розвитку певних галузей можуть застосовувати всі три види базової стратегії – виживання, стабілізації, зростання; 2) стосовно перспектив експорту сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, то тут доцільно використовувати диференційований підхід, виділивши на основі аналізу конкурентоспроможності окремі види продукції та їх групи.

До першої групи належать зерно та олія (нині соняшникова, а в перспективі й ріпакова та соєва), які є і будуть конкурентоспроможними на зовнішніх ринках. Головними стратегічними напрямками їхнього розвитку є підвищення врожайності та якості зерна і олії (різке збільшення питомої ваги рафінованої та дезодорованої олії) і структурні зміни в асортименті продукції згідно з вимогами ринку. Ці галузі повністю забезпечують рівень споживання продуктами харчування населення країни за науково обґрунтованими нормами. Слід підкреслити, що обсяги експорту зерна значною мірою залежатимуть від рівня розвитку тваринництва, яке є головним його

споживачем, а також від рівня конкурентоспроможності зерна на зовнішньому ринку.

Друга група об'єднує галузі (молочне і м'ясне скотарство, свинарство, птахівництво, рибництво, овочівництво, садівництво, виноградарство, ягідництво), головне призначення яких – ліквідувати відставання рівня харчування населення за науково обґрунтованими нормами шляхом значного нарощування обсягів виробництва. До того ж ці галузі мають низький рівень конкурентоспроможності на зовнішньому ринку.

В окрему групу слід виділити надзвичайно кризові галузі (льонарство, вівчарство і хмелярство), обсяги виробництва продукції в яких за 14 років скоротилися в 9–11 разів. Головною причиною занепаду льонарства і вівчарства є орієнтація легкої промисловості України на імпортні давальницькі тканини, а пивоварної промисловості – на імпорту хмелю і солоду, і, як наслідок, різке скорочення попиту на вовну, льоноволокно, хміль і пивоварний ячмінь. Ці галузі мають на 100% покривати внутрішні потреби України в продукції льону, вовни та хмелю. Без державної підтримки цих галузей виправити стан неможливо.

І, нарешті, цукор і ріпак. Ми об'єднали в одну групу продукти двох галузей через їхню перспективну спроможність зменшити залежність України від імпорту нафтопродуктів. Переконливий досвід країн Європи (використання біодизельного палива, виробленого із ріпакової олії) та Латинської Америки (використання біоетанолу, виробленого з цукру), а також різке подорожчання світових цін на нафту дають всі підстави прогнозувати різке розширення в Україні посівних площ ріпаку. Щодо цукру, який неконкурентоспроможний на зовнішньому ринку, то збільшення його виробництва в перспективі можна прогнозувати у зв'язку з його використанням (як і зерна) для виробництва біоетанолу.

Автором виявлено, що ресурсно-ринкову стратегію доцільно розробляти, виходячи з двох аспектів: задоволення потреби в якісних ресурсах всіх видів і можливості впровадження ресурсозберігаючої та, водночас, високопродуктивної технології, яка гарантуватиме вищу ефективність на одиницю витраченого ресурсу. Ресурсно-ринкова стратегія розробляється разом з технологічною стратегією, оскільки вони взаємодоповнюють одна одну і не можуть існувати окремо.

Обираючи технологію виробництва сільськогосподарської продукції, потрібно здійснити оцінку за економічними показниками, які підтвердять чи спростують доцільність її використання. Ресурсозберігаючі та водночас високопродуктивні технології повинні застосовуватися в рослинництві і тваринництві, а також при зберіганні та переробці продукції на аграрному підприємстві. Встановлено, що перехід у рослинництві від традиційних до передових технологій забезпечує підвищення врожайності культур та економію людських і матеріальних ресурсів (табл.3).

Встановлено, що аналогічну економію витрат можна також досягти і у тваринництві завдяки використанню новітніх технологій утримання та

годівлі тварин, зменшенню сезонності виробництва, впровадженню технологічних карт. Останні розроблені автором і наведені в дисертації.

Таблиця 3

Розрахунок ефективності впровадження ресурсозберігаючих технологій в
ПОСП "Дніпро"

Показники	Одиниці виміру	Існуюча технологія	Енергозберігаючі технології	Енергозберігаючі технології у % до існуючої
Озима пшениця				
Затрати праці	люд.-год/га	23,7	4,9	20,7
Затрати пального	кг/га	68,1	32,2	47,3
Урожайність	ц/га	52	65	125,0
Кукурудза на зерно				
Затрати праці	люд.-год/га	5,2	2,5	48
Затрати пального	кг/га	59	50	85
Урожайність	ц/га	80	90	112
Цукрові буряки				
Затрати праці	люд.-год/га	156	91	58,3
Затрати пального	кг/га	187	72	38,5
Урожайність	ц/га	448	575	128,3
Загальна економія ресурсів у разі переходу в ПОСП "Дніпро" на енергозберігаючі технології у виробництві зернових (3000 га) та цукрових буряків (750 га)				
Затрати праці	тис.люд.-год	81,8		
Затрати пального	тон	140,3		

Для аграрних підприємств досить важливо мати всебічно обґрунтовану стратегію розвитку з урахуванням можливих перспектив вступу країни в СОТ. В зв'язку з цим державі доцільно здійснювати пряму підтримку кризових галузей (льонарство, вівчарство, хмелярство), мінімально втручатися у виробництво прибуткових видів продукції, сприяти залученню інвесторів у підприємства із середнім та низьким рівнем рентабельності. Крім цього, держава має створити оптимальні умови функціонування ринків основних матеріальних ресурсів, які необхідні для виробництва сільськогосподарської продукції, а також регулювати ціни на них, що особливо зростають в пікові періоди. Все це доцільно здійснювати в межах бюджету "жовтої скриньки".

Не менш важливим стратегічним напрямом сільського господарства є розвиток села та агробізнесу. Поступово кошти для розвитку та підтримки агровиробників бажано переводити у фонди розвитку науково-дослідницької роботи, племінної та насінневої справи, підвищення кваліфікації та рівня професійної освіти. Доцільно збільшити фінансування на будівництво доріг, комунікацій, місць культурного відпочинку, газифікацію, відновлення маршрутних ліній між селами та містами, що передбачено "зеленою скринькою". Ці кошти мають забезпечити мобільність робочої сили, зростання інвестицій на розвиток сільської економіки. Підтримка ж аграрного товаровиробника на рівні держави має зводитися до допомоги підприємствам, які працюють в несприятливих кліматичних умовах.

Інвестування та конкуренція на світовому і внутрішньому ринках мають стимулювати розвиток льонарства, хмелярства, вівчарства та інших галузей.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретико-методичне узагальнення та запропоновано прикладне вирішення наукового завдання щодо обґрунтування ринкових стратегій розвитку сільського господарства. На основі науково-практичного розроблення проблеми обґрунтування ринкових стратегій зроблено такі висновки:

1. Проведені вітчизняними та зарубіжними науковцями дослідження проблеми обґрунтування ринкових стратегій в сільському господарстві мають фрагментарний характер і не дають можливості розробити ефективні ринкові стратегії розвитку сільського господарства як в цілому, так і в окремих аграрних підприємствах. Результати досліджень свідчать про необхідність формування нових теоретико-методичних підходів і прикладних алгоритмів обґрунтування ринкових стратегій в сільському господарстві, які б враховували особливості галузі.

2. Ринковий характер стратегії розвитку незалежно від її виду дозволив виокремити поняття “ринкова стратегія”, під якою розуміємо набір заходів, що дозволяють визначити головну місію, цілі й завдання та забезпечити їх досягнення з урахуванням можливостей об’єкту на ринках сировини та продукції. Головною метою стратегії є підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, а засобом цього є ріст ефективності виробництва через зростання продуктивності використання ресурсів.

3. Дотримання системного підходу дозволило сформулювати методичні основи розроблення та впровадження ринкових стратегій розвитку, зокрема, обґрунтування здійснюється комплексно через взаємодію базової (загальної та загальноконкурентної), продуктово-ринкової, ресурсно-ринкової та функціональної стратегій; враховується зв’язок між ринковими стратегіями розвитку та потенціалом аграрного підприємства або всієї галузі, оскільки ефективність їхнього впровадження істотно залежить від ефективного використання виробничого потенціалу, який є результатом капіталізації; впровадження ринкової стратегії передбачає вибір та обґрунтування її стратегічного набору, розроблення та освоєння конкретних груп стратегій, управління, контроль і коригування ринкової стратегії.

4. Аналітичні оцінки тенденцій, структурних змін та сучасного стану розвитку сільського господарства України за 1990-2004 рр. виявили: а) негативні тенденції розвитку галузі (обсяг виробництва сільськогосподарської продукції скоротився на 36,9%, частка продукції господарств населення зросла до 60,3%, найбільший регрес у виробництві продукції рослинництва спостерігається в льонарстві, хмелярстві, цукробуряковій галузі; серед продукції тваринництва найбільшого занепаду зазнало виробництво вовни та виробництво м’яса всіх категорій; меншими темпами скоротився обсяг виробництва молока та яєць); б) резерви зростання

конкурентоспроможності окремих видів продукції, яку можна реалізувати через механізм розроблення ринкової стратегії.

5. Обґрунтування продуктово-ринкових стратегій розвитку сільського господарства України показало, що можливості розвитку окремих галузей сільського господарства доцільно визначати з урахуванням забезпечення, в першу чергу, продовольчої безпеки України, а також нарощування експорту за тими видами продукції, які є конкурентоспроможними на зовнішньому ринку і є близькими до раціональних норм споживання на душу населення в країні. Першочерговим завданням є не тільки відновлення обсягів виробництва валової продукції сільського господарства, а й необхідність її нарощування, враховуючи, що можливості досягнення конкурентоспроможності рослинницької продукції в Україні вищі, ніж тваринницької з високою трудо-, енерго- і капіталомісткістю.

6. Обґрунтування ресурсно-ринкових стратегій в сільському господарстві доводить необхідність освоєння енергозберігаючих високопродуктивних технологій. Їх впровадження в рослинництві дозволяє порівняно із традиційними технологіями з розрахунку на 1 га посівів озимої пшениці, кукурудзи на зерно і цукрових буряків скоротити затрати праці відповідно у 3,5, 2,1 і 1,7 рази, а дизельного пального – у 2,3, 1,2 і 3 рази. Перехід від традиційних до ресурсозберігаючих високопродуктивних технологій в молочному скотарстві дозволяє скоротити з розрахунку на 1 голову затрати праці на 58 %, електроенергії – на 34 %, дизельного пального – на 21 %, що відображено в технологічних картах тваринництва. Встановлено, що перехід на виробництво молока із зимовим піком його виробництва (сьогодні основна частка молока виробляється в осінньо-зимовий період) дозволяє збільшити середню ціну реалізації та виручку на 8,3 % з врахуванням зростання витрат на 1,5% через перевитрату кормів у зимовий період. Доведено, що резервом енергозбереження у кормовиробництві є використання методу консервування фуражного зерна замість традиційної сушки з використанням природного газу чи дизельного пального. Впровадження консервування зерна дає змогу зменшити поточні витрати на доробці однієї тонни фуражного зерна кукурудзи на 18,7 %.

7. Узагальнюючи досвід ряду країн Європи та Латинської Америки щодо виходу з енергетичної кризи, запропоновано розширити посівні площі ріпаку з 250 до 1 млн. га (для виробництва біодизельного палива з його насіння), цукрових буряків – на 250 тис.га (для виробництва біоетанолу з цукру). У перспективі бажано розширити посіви й посадки кущів та дерев, які забезпечують найвищі щорічні прирости біомаси (для виробництва електричної і теплової енергії).

8. Реалізація ринкових стратегій розвитку вимагає розроблення системи інституційних та організаційно-економічних заходів, серед яких виділяємо диференційований підхід до визначення груп видів сільськогосподарської продукції, в яких поступово буде зменшуватися вплив регуляторної політики із врахуванням зростаючої конкуренції у разі вступу України в СОТ. При цьому державі слід узгодити основні власні інтереси з інтересами виробників

аграрної продукції і працювати з ними за єдиною системою. Регулювання ринку ресурсів має відбуватися з урахуванням можливостей впровадження ресурсозберігаючих високопродуктивних технологій у рослинництві та тваринництві. Особлива увага звертається на регулювання ринку техніки, паливно-мастильних матеріалів, засобів захисту тварин і рослин, мінеральних добрив. Крім цього держава має забезпечити істотну державну підтримку надзвичайно кризових, але перспективних галузей – льонарство, вівчарство, хмелярство, створивши умови для надходження в ці галузі вітчизняних і закордонних інвестицій. Окремим напрямом розвитку села доцільно обрати збільшення фінансування інфраструктури сільського господарства та розвитку агробізнесу, а також впровадження програм, що дозволять підвищити рівень менеджменту в аграрних підприємствах і на державному рівні. Зазначені заходи мають відбуватися в межах фінансування, передбачених “жовтою” та “зеленою” скриньками, які використовуються країнами-учасниками СОТ.

Одержані результати дослідження можуть бути використані за розроблення ринкових стратегій розвитку на загальнодержавному рівні, а також на рівні аграрного підприємства.

ПЕРЕЛІК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у наукових фахових виданнях:

1. Садовник О.В. Базова стратегія як першооснова в підвищенні конкурентоспроможності аграрного підприємства / Ринкова трансформація економіки АПК: кол. монографія у чотирьох томах. Частина 4. Стабілізація доходів сільських товаровиробників. -К.:ІАЕ, 2002.- С.299-302. - (0,20 д. а.).

2. Садовник О.В. Розробка базової стратегії та удосконалення економічної роботи на аграрному підприємстві. // Формування ринкової економіки: Збірник наукових праць. – Спеціальний випуск: Удосконалення економічної роботи на сільськогосподарських підприємствах в умовах перехідної економіки. -К.:КНЕУ, 2003.- С. 274-278. - (0,22 д. а.).

3. Садовник О.В. Ефективність використання земельних, трудових і матеріальних активів та розробка базової стратегії аграрного підприємства // Збірник наукових праць Луганського національного аграрного університету. Випуск 34/46 – Луганськ: Вид-во ЛНАУ, 2004.. – С. 315-320. - (0,25 д. а.).

4.Садовник О.В. Визначення конкурентоспроможності галузі при обґрунтуванні базової стратегії // Економіка та підприємництво: Збірник наукових праць молодих вчених та аспірантів. Вип.13- К.:КНЕУ,2004.–С.226-233.- (0,36 д. а.).

В інших наукових виданнях:

5.Садовник О.В. Базова стратегія підприємства в системі стратегічного планування / Удосконалення економічного механізму функціонування аграрних підприємств в умовах невизначеності: Зб. наук. праць Міжнародної науково-практичної конференції 19-20 травня 2004р.- К.:КНЕУ, 2004–С.300-304.- (0,22 д. а.).

6. Садовник О.В. Забезпечення конкурентоспроможності продукції аграрного підприємства через розробку базової стратегії підприємства. / “Формування конкурентоздатності підприємств АПК в умовах ринкової трансформації економіки”: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Полтава: Полтавська ТПП, ПП “Форміка”, 2004. –С. 58-59. - (0,1 д. а.).

7. Садовник О.В. Врахування рівня економічного розвитку підприємства при виборі базової стратегії./ Сталий розвиток аграрного сектора економіки: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих учених, Харків, 10-11 липня 2004р./Харк.нац.аграр.ун-т. –Харків, 2004.- С.193-197.- (0,26 д. а.).

АНОТАЦІЯ

Садовник О.В. Обґрунтування ринкових стратегій розвитку сільського господарства. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.07.02 – “Економіка сільського господарства і АПК” – Київський національний економічний університет, Міністерство освіти і науки України, Київ, 2005.

Дисертація присвячена рішенням теоретичних і практичних проблемних питань комплексного розроблення та впровадження ринкових стратегій розвитку сільського господарства.

В роботі дістало подальшого уточнення визначення категорії “ринкової стратегії розвитку” та обґрунтовано доцільність використання різних методів її розроблення, удосконалено логічні узагальнення взаємозв’язку ринкових стратегій та ефективності використання потенціалу аграрного підприємства і сільського господарства в цілому, здійснено матричне відображення відмінностей та особливостей впровадження базової стратегії на державному рівні та на рівні підприємства.

Розроблено методикку вибору виду базової ринкової стратегії та обґрунтовано методологічні та методичні підходи комплексного розроблення й впровадження продуктово-ринкової та ресурсно-ринкової стратегій, вдосконалено послідовність і методичні підходи до здійснення стратегічного аналізу, який є основою для вибору та розроблення окремих груп ринкових стратегій. Окремо розглянуто методи визначення конкурентоспроможності потенціалу сільського господарства, розроблено технологічну карту з виробництва продукції молочного скотарства як одного з важливих елементів ресурсно-ринкової стратегії підприємства та запропоновано низку організаційно-економічних заходів реалізації ринкових стратегій з точки зору досягнення стратегічних цілей.

Ключові слова: ринкові стратегії розвитку, базова стратегія розвитку, продуктово-ринкова стратегія, ресурсно-ринкова стратегія, потенціал, конкурентоспроможність, стратегічний аналіз.

АННОТАЦИЯ

Садовник А.В. Обоснование рыночных стратегий в сельском хозяйстве.-
Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.07.02 “Экономика сельского хозяйства и АПК”.-
Киевский национальный экономический университет, Министерство образования и науки Украины, Киев, 2005.

Диссертация посвящена решению теоретических и практических проблемных вопросов комплексной разработки и внедрения рыночных стратегий развития сельского хозяйства.

В работе уточнено понятие “рыночная стратегия развития”, включающая набор мероприятий, позволяющих определить главную миссию, цели и задачи, а также обеспечить их достижение с учетом возможностей объекта на рынках сырья и продукции. При этом любая стратегия должна быть нацелена на развитие предприятия или отрасли в целом, что определяет целесообразность использования разных методов её разработки. Внедрение рыночных стратегий предусматривает выбор и обоснование стратегического набора мероприятий, разработку и осуществление конкретных групп стратегий, управления, контроль и корректирование рыночной стратегии.

Определены взаимосвязи рыночных стратегий с эффективностью использования потенциала аграрного предприятия и сельского хозяйства в целом.

Проведено матричное отображение отличий по внедрению базовой рыночной стратегии на уровне страны и уровне предприятия, что способствует выделению особенностей разработки и внедрения на всех её уровнях. Соблюдение системного подхода дало возможность сформировать методические основы разработки и внедрения рыночных стратегий развития, в частности, их комплексную разработку, путем взаимодействия базовой, товарно-рыночной, ресурсно-рыночной и функциональных стратегий. При этом была разработана методика выбора вида базовой рыночной стратегии, которая включает: 1) исследование финансового потенциала предприятия за последние 3–5 лет его деятельности; 2) установление вида базовой рыночной стратегии для отдельных видов продукции на основе конкурентных преимуществ по показателю “цена–себестоимость”; 3) корректирование вида базовой рыночной стратегии с учетом влияния внешних факторов.

Для сельского хозяйства вид базовой стратегии устанавливается на основе стратегического анализа, методические подходы которого были усовершенствованы в работе, также как и методы определения конкурентоспособности потенциала сельского хозяйства.

Разработана технологическая карта для производства продукции молочного животноводства как неотъемлемой части ресурсно-рыночной стратегии предприятия. Предложено ряд организационно-экономических мероприятий развития рыночных стратегий с точки зрения достижения стратегических целей, среди которых можно выделить дифференцированный подход к определению групп видов сельскохозяйственной продукции, в

которых постепенно будет уменьшаться влияние регуляторной политики с учетом возрастающей конкуренции при вступлении Украины в СОТ. При этом государство должно согласовывать собственные интересы с интересами производителей аграрной продукции и работать с ними по единой системе.

Ключевые слова: рыночные стратегии развития, базовая стратегия развития, товарно-рыночная стратегия, ресурсно-рыночная стратегия, потенциал, конкурентоспособность, стратегический анализ.

SUMMARY

Sadovnik O.V. Market strategy's of agriculture development grounding. Manuscript.

Thesis for obtaining a Candidate's degree in Economics in spatiality 08.07.02 "Economy of agriculture and agribusiness". –Kyiv National Economic University. The Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv, 2005.

The dissertation is devoted to the development of theoretic approaches and practical bases of overall making and installation of market strategies of agriculture development.

The choice for kind of basic market strategy methodology, methodological methods of system working out and installation of product and resources markets have been worked out in the dissertation. Dairying technology map was worked out. Differences between installation at enterprise and commonwealth level where shown too. Summaries for connection between market strategies and production potential's efficiency at agriculture where improved. Stepping and methodology approaches to making out of strategy analysis where shown too. Group of the organizational and economical ways of market strategy's realization according to achievement of strategic purposes was proposed.

Key words: markets strategies of development, basic market strategy of development, product strategy, resources strategy, potential, competitiveness, strategy analysis.